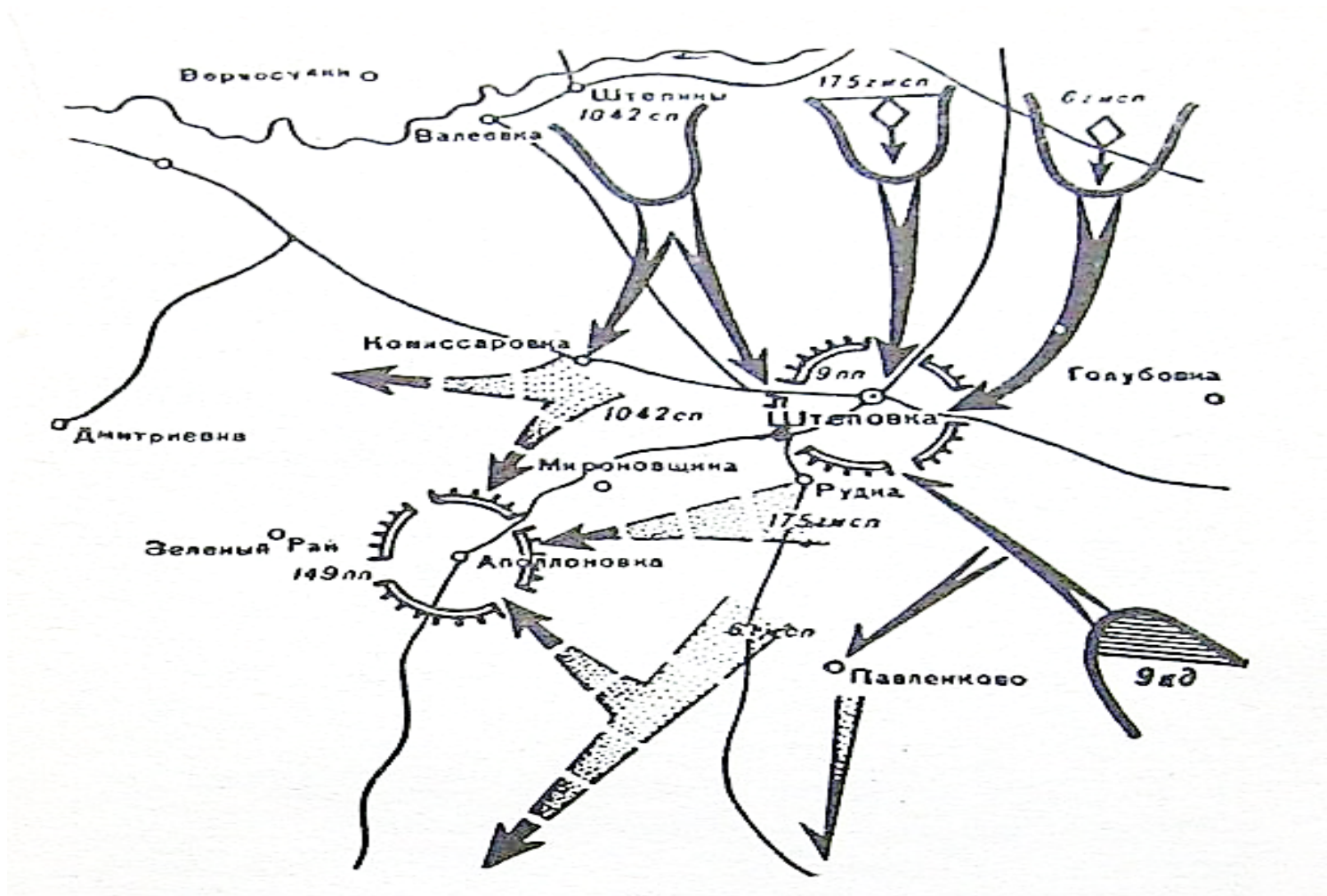

Мельничук Т.І.

Генерал великої війни

Бичківський Олександр Федорович.
(1899 – 1984 рр.)
Генерал - майор.

Народився в селі Янівка Ровенського уїзду Волинської губернії 30 серпня 1899 року в сім'ї приходського священика. Сім'я складалася з батька -- протоієрея Федора Харлампієвич Бичківського, матері -- Олени Антонівної, 1862 року народження. Мав сестер Євгенію (р.н. бл.1880) і Ніну (р.н. бл. 1903) та братів Миколу (р.н. бл. 1889) і Якова (р.н.бл.1892). Навчався в сільській церковноприходській школі, де дітей навчав його батько – сільський священик Федір Бичківський. Закінчив Клеванське духовне училище. В російській імператорській армії служив рядовим з січня 1916 року в складі 35-го запасного піхотного полку в м. Полтава. Закінчив Першу школу прапорщиків в 1917 році в м. Єкатеринодар. Був вахмістром кулеметної команди. Воював на Південно-Західному фронті в складі 405-го Львовського та 614-го піхотних полків спочатку рядовим , а потім -- у званні унтер – офіцера. Закінчив 1-у школу прапорщиків в м. Єкатеринодарі в 1917 році. З початком революційних подій повернувся в рідне село. Коли в селі стояли на постой війська Першої

Кінної Армії він попросився до них на службу. З липня 1920 року брав участь у боях проти поляків в складі Першої Кінної Армії під керівництвом С.М. Будьонного. Після окупації території села поляками більше в село не повернувся. Ось його дальший життєвий шлях. В 1921 році прийнятий в члени ВКП(б). В роки громадянської війни в складі 4-ої кавалерійської дивізії 1-ої Кінної армії воював на Південно-Західному і Західному фронтах проти білополяків. В жовтні 1920 року на Південному фронті воював проти військ генерала П.М. Врангеля в Північній Таврії та Криму. В листопаді воював проти військових формувань Нестора Махна на Україні. Був командиром взводу резервного ескадрону дивізії.

Після громадянської війни О. Ф. Бичківський продовжував служити в 4-й кавалерійській дивізії Першої Кінної Армії, помічником командира і командиром ескадрону 24-го Донського кавалерійського полку, з липня 1923 року – начальник дивізіонної кавалерійської школи молодшого командирського складу, з грудня – командир ескадрону 19-го кавалерійського полку. З травня 1924 року по травень 1925 року знаходився в запасі. Закінчив в цьому році партійну школу другого ступеня в Петергофі. Потім проходив службу в 23-му кавалерійському полку 4-й кавалерійської дивізії, командир взводу, помічник командира ескадрону, квартирмейстер полку, командир ескадрону. З 1929 року О. Ф. Бичківський в цій же дивізії в. о. командира і політрука ескадрону 20-го кавалерійського полку, з листопада 1930 року – командир і воєнрук 24-го Донського запасного окремого ескадрону дивізії, з червня 1931 року – начальник штабу і тимчасово в. о. командира 20-го кавалерійського полку. В м. Новочеркаськ в 1931 році закінчив кавалерійські курси Червоної Армії. з грудня 1933 року – тимчасово

в. о. командира 37-го кавалерійського полку. Командир 37 – го кавалерійського полку, слухач Військової Академії Генерального Штабу РКЧА. До 11 червня 1934 року – начальник штабу 4 Донської козачої ордена Леніна Червонопрапорної ордена Червоної Зірки дивізії імені Ворошилова. В липні 1938 року майор О. Ф. Бичківський був репресований і рік знаходився під слідством. В листопаді 1939 року був звільнений і повністю реабілітований. В грудні того ж року призначений начальником військово-господарської служби штабу 4-ої кавалерійської дивізії БОВО. Потім був помічником командира, а з січня 1941 року – командиром 9-ої кавалерійської дивізії в ОдВО.

З перших днів Великої Вітчизняної війни дивізія в складі 2-го кавалерійського корпусу ОдВО, а з 25 червня 1941 року – 9-ої армії Південного фронту приймала участь в прикордонних боях, де оборонялась на східному березі р. Прут, відбивала наступ противника на північно-західній частині м. Кишинєва. Полковник О. Ф. Бичківський весь час знаходився на передовій, особливо там, де складалась тяжка обстановка. Своїм особистим прикладом він надихав воїнів на стійкість і відвагу. За відвагу в цих боях йому було присвоєно військове звання «генерал-майор» і він був нагороджений орденом Леніна. В кінці липня 1941 року командує 9-ою армією генерал-полковник Я. Т. Черевиченко, представляючи О. Ф. Бичківського за ці бої до нагороди орденом Червоного Прапора, відмітив, що під його керівництвом 9-а кавалерійська дивізія в прикордонних боях «розбила 6-й піхотний полк ім. Михайла Сміливого, 1-й піхотний Мисливський ім. королеви Єлизавети, 8-й и 9-й піхотні полки 5-й піхотної дивізії. Тов. Бичківський весь час знаходився особисто в боях і там, де складалось скрутне становище, він своїм особистим прикладом вів полки в

бій і знищував противника». З жовтня 1941р. О. Ф. Бичківський – командир 6-го кавалерійського корпусу. В січні 1942 року корпус отримав задачу закріпити успіх, досягнутий військами 6-ої армії Південно-Західного фронту при прориві оборони противника на червоноградському напрямку, і зайти в тил балаклавського угруповання ворога. Але командир корпусу своєчасно не організував введення своїх частин в прорив, ведучи бій з ворогом в районі населеного пункту Олексіївка. Як відзначалось в приказі Головнокомандуючого військами Південно-Західного напрямку Маршала Радянського Союзу С. К. Тимошенко, «в результаті цієї бездіяльності, ворог зміг підтягнути до Шебелинки, Верхнього Бишкіну, Береку, Єфремовки резерви, що привело до довготривалих кровопролитних боїв за них і, в кінцевому результаті, залишаючи їх в руках противника, – завдання наступати на Червоноград і зайти в тил балаклавському угрупованню ворога була не виконана, внаслідок чого було неможливе виконання завдання -- знищення балаклавського угруповання частинами 6-й і 38-й армій». За невиконання бойового завдання О. Ф. Бичковський був звільнений з посади командира корпусу і призначений в. о. інспектора кавалерії Північно-Західного фронту. З липня 1942 року – заступник командуючого 31-й армією, яка в складі Західного фронту брала участь в Ржевсько-Сичивській наступальній операції, потім в оборонних боях на ржевському напрямку. Командуючий армією генерал-майор В. С. Полєнов, оцінюючи діяльність свого заступника генерал-майора О. Ф. Бичковського, писав: «Тов. Бичковський володіє хорошими організаторськими здібностями в області керівництва військами, тактично грамотний. В боях при прориві укріпленої полоси на р. Держа, показав себе вольовим, ініціативним командиром, керуючи оперативною

групою. Цілком заслуговує направленням на навчання в Вищу академію Червоної Армії імені Ворошилова». З січня 1943 року генерал-майор О. Ф. Бичковський знаходився на навчанні в Вищій військовій академії ім. М.В. Фрунзе, де 27 травня 1943 року був заарештований органами СМЕРШу. В особовій справі записано, що заарештований за контрреволюційні висловлювання про військові здібності головнокомандуючого Південно-західним напрямком фронту Тимошенко і самого Сталіна та звинуватили в проведенні антирадянської агітації та розповсюдженні пораженческих настроїв. Всю війну бойовий генерал просидів на Луб'янці в слідчому ізоляторі. Слідство тривало довгих дев'ять років. В березні 1952 року військова колегія Верховного Суду СРСР присудила дев'ять років виправно-трудоих таборів , приказом ГУК НКО від 31 грудня того ж року, звільнений із РККА по ст. 44, п. «в»

Генерал-майор О. Ф. Бичковський Постановою РМ СРСР від 12 квітня 1952 року був позбавлений військового звання «генерал-майор». В його забрали військові нагороди. А через рік Постановою РМ СРСР від 23 квітня 1953 року повністю реабілітований, звільнений із місць позбавлення волі і поновлений у військовому званні та повернули військові нагороди.

З листопада 1953 року генерал-майор О. Ф. Бичковський навчався на вищих академічних курсах при Вищій військовій академії ім. К. Є. Ворошилова, потім в лютому 1954 року призначений помічником командуючого військами по військово-навчальних закладах і членом Військової ради Західного Сибірського ВО (з 4 січня 1956 року – СибВО). З серпня 1960 року в запасі.

Помер 9 жовтня 1984 року.

Похований на Байковому кладовищі в Києві.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Червоної Зірки, 2 орденами Червоного Прапора та медалями.

Особисті речі генерала О.Ф. Бичківського, передані родиною в Рівненський краєзнавчий .

Ось як описували про генерала О.Ф. Бичківського в газеті «Червоний прапор» за 1985 рік кандидат Історичних наук, доцент Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка Ю. Омельченко та журналіст Д. Табачник.

Ранок 22 червня. Війна... правда, тут, на південній частині фронту німецькі та румунські частини поки що тільки готувалися до вторгнення: ворог підступно затаївся, чекав моменту до удару. Кавалерійське з'єднання полковника Бичківського зайняло оборону на східному

березі річки Прут на рубежі Леоново-Комрат-Готешги. Фланги відкриті. Фронт близько 100 кілометрів. Позаду нікого. А частини 2-го кавкорпусу тільки почали висуватися до кордону. Потрібно було визначити напрям головного удару ворога, визначити точно, щоб зібрати там усі сили. Інакше Прут не втримати.

Визначити напрям головного удару... Де ворог полізе через Прут?

Полковник О. Ф. Бичківський весь день у сідлі. Знову і знов об'їжджає позиції. Кожен кілометр фронту вивчений ним, кожен відрізок проаналізований. Увечері очі почали сльозитися від бінокля, але полковник продовжував метр за метром „прощупувати” ворожий берег. Де все-таки почнуть наступ фашисти? Де? Звичайно, є в нього деякі розвідувальні дані щодо концентрації ворожого угруповання на західному березі, але вони надто скупі і розрізнені, не утворюють ясної картини майбутнього бою. Як же передбачити, де буде нанесемо головний удар?

Комдива Бичківського виручили досвід, вироблене роками військове чуття і, звичайно, добре знання противника. Ніч пролетіла над картою. В Антонску радниками — гітлерівські офіцери, вони ж керують румунами. Значить, противник з вермахту. Значить...

Почало розвиднятися. І ось полковник ясно побачив, зрозумів, що ворог спробує форсувати ріку головними силами в районі містечка Фельчіу: ріка Прут тут глибоко вигинається в сторону противника, вологий, низький берег зручний для підходу автомашин і танків, у руках ворога - пануючі над місцевістю висоти. Біля Фельчіу знаходились і залізничний та шосейний її мости. Напроти містечка, на

румунському березі в небо тонким списом піднімалася старовинна дзвіниця — а з неї весь наш берег ворог бачив на багато кілометрів.

Розрахунки полковника підтвердилися, Саме сюди, у фельчіуський виступ, ворог кинув свої відбірні війська і серед них — гвардійську королівську дивізію румунської армії. А далі все почало розгортатися як за сценарієм батального кінофільму. Сценарій, звичайно, був „написаний” у штабі 9-ої кавднвізії полковника О. Ф. Бичківського. Маневр дивізії був розроблений в дусі Жуковської школи: удаваний, ніби під натиском противника, відступ на три-чотири кілометрів.. Вигідний плацдарм опинився в руках румунської армії — там починають зосереджуватися війська для подальшого наступу. І ось тоді-то мишоловка, яку підготував Олександр Федорович, закралася. Наша артилерія ураганим вогнем роздавила румунські батареї; знесла на західному березі Прута ту саму дзвіницю - спостережний пункт противника; потім на ворожій стороні гігантським вулканом почали рватися артсклади, запалали морем вогню запаси пального, злітали в повітря автомашини зі снарядами, горіли, разносячи густу кіптяву, десятки танків і бронемашин. Артилерія нарощувала удар, вона накрила підступи де обох мостів через Прут, і тепер жоден солдат, жодна машина не могли прорватися на східний берег. Тим часом ударна група — 72-й кавалерійський та окремих танкових полки під командуванням підполковника М. М. Баумштейна несподіваним ударом прорвала фланги ворога, відрізала його від ріки і, захопивши мости, підірвала їх. Два дні над Прутом не змовкаючи гриміла канонада. На третій день те,

що задумав полковник Бичківський, здійснилося: два полки гвардійської королівської дивізії румунської армії, окремі гітлерівські частини були повністю знищені чи взяті в полон. Це були перші полонені з першого «котла» у Великій Вітчизняній.

За відмінні бойові дії біли ріки Прут частини О, Ф. Бичківського були нагороджені орденом Червоного Прапора, а їх командир — орденом Леніна. 24 липня 1941 року за блискуче проведену операцію, мужність і героїзм Рада Народних Комісарів СРСР присвоїла Олександровичу Бичківському звання генерала.

Тільки в 1941 році 9-а кавалерійська пройшла з боями понад 2.500 кілометрів. То були оборона Дубосар, штурм Балти, операції на Дністрі та на Миколаївщині, вихід з оточення...

Слава талановитого полководця закріпилася за генералом О. Ф. Бичківським після надзвичайно складної операції на Сумщині поблизу містечка Штепівка у вересні—жовтні 1941 року. Саме після неї друзі почали називати Олександра Федоровича воєначальником Жуковської школи. Підсумки Штепівської операції радували (особливо, коли згадати, що це був жовтень 1941 року!): знищено понад 8.000 гітлерівських солдатів та офіцерів, більше сотні танків, понад півтора гармат, вщент розгромлені дві дивізії — танкова і моторизована. Та не які-небудь, а з танкової армії генерала Гудеріана. Тоді ж, у жовтні кривавого 41-го, в ході контрнаступу війська Бичківського визволили близько 25 населених пунктів, тобто два райони на Сумщині. Високо оцінюють у своїх творах цю славну перемогу наших кіннотників Маршал Радянського Союзу І. Х. Баграмян, ушлявлений

командарм генерал П. О. Белов.

Правильним є висловлювання генерала П. І. Бодіна — відомого на початку війни військового діяча, начальника штабу Південно-Західного фронту, а потім заступника начальника Генерального штабу. Талановитий військовий теоретик, великий майстер штабної роботи, він загинув у 1942 році на Кавказі. Ось що писав Павло Іванович 28 листопада 1941 року в газеті „Красная Звезда”

«Ясно, що контрнаступ на Південно-Західному фронті в районі Штепівки повинен був призвести і дійсно призвів до ослаблення ворожого удару на Москву. Значення штепівських боїв важко переоцінити. Штепівка — це не лише великий тактичний успіх наших військ, але й оперативний успіх».

Через кілька днів після вдало проведеного контрнаступу на грудях генерала О. Ф. Бичківського засвітився ще один орден Леніна, Другий за один рік, а ще через тиждень він очолив 6-й кавалерійський корпус «Мені, старому будьонівцю, ветерану Першої Кінної, людині, закоханій у свій рід військ — в кавалерію, — розповідав Олександр Федорович, — безконечно дорогий ось цей документ. Це — наказ Військової ради Південно-Західного напрямку моїм військам, воїнам 9-ї кавдивізії, які визволили частину нашої рідної радянської землі на Сумщині. Особливо такі слова з наказу: «У боях під містечком Штепівка ви воскресили славні традиції легендарної Першої Кінної армії». В той час це мало величезне морально-політичне значення: молодь 40-х років міцно тримала зброю і знамено героїв громадянської війни .

Попереду були ще три роки війни; кавалерійські

рейди по тилах ворога, стрімкі марші та навальні атаки... Олександр Федорович командував кавалерійським корпусом, кінно-стрілецькою та кінно-механізованими групами. Після трьох важких поранень повертався у стрій генерал. Він — почесний громадянин шахтарського міста Лисичанська, в боях за який на смерть стояли в 1941-му бійці його кавалерійського корпусу. Саме під Лисичанськом, коли фашистські танки прорвалися до командного пункту, генерал в окопі з автоматом і гранатами зустрічав удари ворога. Перший танк спалахнув від пляшки із запалювальною сумішшю, кинutoю командиром корпусу. Про цей час скупіше говорить зведення Радінформбюро від 27 листопада 1941 року; «Під натиском радянських частин група Шведлера відступає (Шведлер, гітлерівський воєначальник, у роки другої світової війни командував оперативною групою, армійським корпусом та військами ряду сухопутних армій, генерал-полковник вермахту.) Сьогодні німецько-фашистська група військ Шведлера знову спробувала затриматися на одному з рубежів у центрі Донбасу. З цією метою вона перейшла в контрнаступ. Але контратаки ворога успіху не принесли. Наші частини знову завдали групі Шведлера новий сильний удар. Грозою для німців стала наша кавалерія. Кіннотники тов. Бичківського сміливо заходять у тил ворога, розладнують його тили й комунікації. На ділянці дій нашої кавалерії німці знову залишили декілька селищ. Барвенково - Лозовська, Ржевсько-В'яземська, Погоріло-Городищенська, Ржевсько-Сичевська, десятки інших операцій... За кожною з них — нові пошуки, нові рішення. В 1942—1943 роках генерал О. Ф. Бичківський — заступник командуючого 31-ю армією, визволяв

смоленський край, землю багатостраждальної Білорусії... У послужному списку Олександра Федоровича значаться й інші більш високі командні посади (наприклад, в 1953-1961 роках він був членом Військової ради і заступником командуючого військами Сибірського військового округу). Але сам генерал з великою гордістю пригадував саме той час, який провів на фронті, у військах, той період, коли від його рішень залежав успіх і життя тисяч солдатів, коли рука старого воїна лежала безпосередньо на пульсі війни.

— Для мене найвищою нагородою завжди було збережене життя головного героя Вітчизняної війни — солдата, його повага. І зараз, коли я одержую листи від колишніх однополчан, — ділився якимось генерал, — серце сповнює така радість, ніби я одержав якусь дуже високу і почесну урядову відзнаку.

До речі, якщо вже мова зайшла про нагороди Олександра Федоровича, то їх у нього двадцять дві. Понад двадцять років комуніст О. Ф. Бичківський очолював одну з кращих в районі партійних організацій.

Перед нами документи, які засвідчують його останні мирні і трудові заслуги: грамоти, подяки, подарунки. Тут же — наказ головнокомандуючого військами Червонопрапорного Київського військового округу про нагородження мужнього воїна-ветерана почесною іменною шаблею; Указ про відзначення члена КПРС з 1921 року О. Ф. Бичківського Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР « За активну участь в громадському житті та комуністичному вихованні молоді».

Кажуть, роки не владні над людиною, якщо вона сама не здасться віку. Генерал О. Ф. Бичківський стояв у строю

комуністів до останніх днів свого життя. Він не відчував ноші своїх років, і вони не заважали йому. Пригадується наша остання зустріч в парку біля його дому. Як і завжди, Олександр Федорович був сповнений творчих планів, говорив, де й коли збирається виступати, що готується до зустрічі з курсантами, що йому необхідно терміново допомогти учням, якоїсь школи у створенні музею. Але особливо порадувало, що він серйозно збирається зайнятися своїми мемуарами. Раптово він повернувся до подій громадянської війни, згадав про славний ювілей Першої Кінної.

— «Хотілося б 65-річчя рідної армії зустріти, та й на 40-річчя Перемоги подивитися, — сказав Олександр Федорович. — Я не старію, бо просто нема коли, справ дуже багато».

Він не дожив до ювілею Першої Кінної армії трохи більше місяця. Але ті, хто знав його, ті, хто воював з ним, його земляки-ровенчани ніколи не забудуть Олександра Федоровича Бичківського — червоного вершника революції, одного з перших радянських генералів, комуніста, який віддав партії Леніна все своє життя.

Використана література:

1. Газета „Червоний прапор ” 1985 рік.
2. Архів Рівненського краєзнавчого музею.
3. Спогади жителів села Іванівка Корецького району
Ільчука В.Ю. та Власюка В.В.

